Индекс 74501

AL-FARABI.kz

№ 1/2019

Редакционная коллегия журнала «Al-Farabi.kz»

Мутанов Г.М., ректор КазНУ им. аль-Фараби, главный редактор
Буркитбаев М.М., первый проректор, зам. главного редактора
Хикметов А.К., проректор по учебной работе
Малаев Х.А., проректор по административно-хозяйственной работе
Рамазанов Т.С., проректор по научно-инновационной деятельности
Джаманбалаева Ш.Е., проректор по социальному развитию
Дюсебаев Д.К., директор Департамента имиджевой политики и связи с общественностью
Башарова К.К., директор РНПЦ «Дарын»
Шимашева Р.С., начальник Управления образования г. Алматы
Медеубек С.М., декан факультета журналистики
Байдельдинов Д.Л., декан юридического факультета
Давлетов А.Е., декан физико-технического факультета
Палтөре Ы.М., декан факультета востоковедения
Сагиева Р.К., декан факультета Высшей школы экономики и бизнеса
Жаппасов Ж.Е., декан факультета довузовского образования
Жакебаев Д.Б., декан механико-математического факультета
Абдиманов О.А., декан факультета филологии и мировых языков
Масалимова А.Р., декан факультета философии и политологии
Тасибеков Х.С., декан факультета химии и химической технологии
Сальников В.Г., декан факультета географии и природопользования
Ногайбаева М.С., декан факультета истории, археологии и этнологии
Заядан Б.К., декан факультета биологии и биотехнологии
Айдарбаев С.Ж., декан факультета международных отношений
Калматаева Ж.А., декан медицинского факультета
Асан А.Т., директор издательского дома «Қазақ университеті»
Калиакпар Д.К., начальник службы по связям с общественностью и организациями
Тукеев У.А., декан факультета информационных технологий

Составители:
Калиакпар Д., Нұрлан А.
Корректоры:
Бекбердиева Г., Шуриева А.
Компьютерная верстка:
Калиева А.

Содержание – Мазмұны

Новости КазНУ
Құдайбергенов С.Е., Исмағамбетова З.Н.
Ер елінің қорғаны 2
Қазырет Бердіхан
Жастар жылы – жаңа мүмкіндіктің жылы 4
Adilkhanova Zh., Sandykbayeva U., Ussenbekova A.E.
The golden roots of our education is at our university 6
Калибек М.Р., Акбаева Д.Н.
Научное студенческое общество КазНУ им. аль-Фараби 8
Досжанов О.М.
Студенттер үйіндегі жақсы бастамалар 11
Усенбекова А.Е, Тойғанбекова М.Ш.
ЖОО-ға дейінгі білім беру факультеті – түлектерімен қоштасуда 12
Kaliyeva A.Zh.
Welcome, spring! 14
Айткожаев А.З., Нурмуханова А.З., Тұрсын Д.К.
XV Халықаралық Жәутіков атындағы олимпиадасы 16
Школа умов
Даниярова А.Б., Балтаева А.О., Арынова Г.А.
Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының 2019 жылға стратегиясы 19
Сариева А.К.
Физика есептерін шығаруда математикалық білімді қолданудың әдістемесін 23
Кузиева Г.Д., Арынова Г.А., Адилова М.Т.
АИТВ-ның қоғамдағы әлеуметтік аспектілері 27
Оспанова А.К., Савденбекова Б.Е.
Что такое вещество и состояние вещества 30
Болегенова С.А, Әбдірәсіл С.Ж.
Методические особенности обучения решению качественных задач при углубленном изучении физики 33
Toiganvekova M.S., Sandykbaeva U.D., Ussenbekova A.E.,
Innovative methods of teaching Kazakh language in multilingual environment 37
Болегенова С.А., Ізікен А.Е.
Компетентностый подход в обучении физики при изучении молекулярно-кинетической теории 40
Наследие
Бағашаров Қ.
Исламда хикмет ұғымының мәні 45
Нургалиева Г.К., Джакишева У.К.
КазНУ имени аль-Фараби – лидер высшего образования Казахстана 47
Шашаева Г.К., Шашаева М.Ә.
Қазақстанда алғаш құрылған қоғамдық ұйымдар тарихынан 49
Туманова А.Б., Абаева Ж.С.
Памяти Надежды Ивановны Гайнуллиной 54
Туманова А.Б., Абаева Ж.С.
Памяти профессора Ким (Ли) Галины Васильевны 56
Наралиева Р.Т., Тойғанбекова М.Ш., Досанов Б.И.
ҚазҰУ ардагер ұстаздарын ардақтайды 58
Аубакирова Ж., Айтбембетова А.
О преподавании экономических дисциплин в магистратуре 61
Moldasan K.Sh.
The essence of humane education in the poem «The Precious Knowledge» 65
Есекеева А.А., Шуланбекова Г.Қ.
Сұлтан Сартаев ұлы ғалым 68
Моя будущая профессия
Әрінова Б.А.
Әлеуметтік педагог мен психолог-педагогтің педагогикалық тәжірибесінің кәсібилік бағыттары 69
Бегалиева А.Қ., Хайруллаева В.Х., Бегалиев Д.Қ.
Білім – адам капиталын анықтайтын элемент 71
Усипбекова Е.Ж., Сейлханова Г.А., Имангалиева А.Н.
Студенттерге «Шыны және ситаллдар» пәнін оқытудағы негізгі ерекшеліктер ... 74
Страничка ЮМОРА 76

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания и (или) информационного агентства №12280-Ж г. Астана, 2.02.2012 г.

AL-FARABI.kz **№ 1/2019**

ИБ №12672
Подписано в печать 20.03.2019. Формат 70x100 1/16.
Печать цифровая. Объем 4,8 п.л. Тираж 50 экз. Заказ №1501.
Издательский дом «Қазақ университеті»
Казахского национального университета им. аль-Фараби. 050040,
г. Алматы, пр. аль-Фараби, 71. КазНУ.
Отпечатано в типографии издательского дома
«Қазақ университеті».

Кузиева Г.Д.,
медицина және денсаулық сақтау факультеті, эпидемиология, биостатистика және дәлелді медицина кафедрасының аға оқытушысы
Арынова Г.А.,
медицина ғылымдарының кандидаты
Адилова М.Т.,
аға оқытушы

АИТВ-НЫҢ ҚОҒАМДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК АСПЕКТІЛЕРІ

АИТВ диагнозы адамның қанында иммундық тапшылық вирусының болуын білдіреді, бұл вирус ұзақ жылдар бойы жасырынып, адамның денсаулығын ешқандай өзгерістерге әкелмейді. Алайда, ағзада АИТВ жұқпасының бар екендігін білгеннен соң адам өмірін біршама өзгерістерге ұшыратады. Бұл диагноздың ерекшелігі көптеген әлеуметтік және психологиялық мәселелермен байланысты, сонымен бірге, дағдарыстық жағдайларға, күйзеліске, жеке тұлғалық қарым-қатынастардың қиындауы, ұрпақ қалдырудың қиындауы, анадан балаға вирустың берілуі, сонымен қатар қоғамның АИТВ жұқпасы бар адамға деген теріс көзқарастарының пайда болуына әкеледі. Осы жағдайлардың барлығы адам өмірін қиындатып, қоғамнан өз еркімен алшақтана бастайды.

Дегенмен де көп жағдайда АИТВ эпидемиясы бірегей, оның басты сабақтарының бірі ауруға қарсы тұру, берілмеу, ауыр жағдайды көтере білгенде ғана өз өмірін жеңілдете алады. Көптеген АИТВ жұқпасын жұқтырған адамдар АИТВ жөнінде көбірек білгілері келеді, жаңа дәрілер, өздерінің қоғамдағы құқықтары мен қорғану жолдары жөнінде көп іздене бастайды. Көптеген қиындықтарға қарамастан, АИТВ диагнозы ол адамның өз жоспарынан, қызығушылықтарынан, оқудан, жұмысынан немесе сауық кештері мен сүйіспеншіліктен күдер үзу қажет дегенді білдірмейді. Ағзасында АИТВ жұқпасы табылған адамдар туындаған мәселенің шешімін тауып, олардың өз өмірлерінің түбегейлі өзгермегендігін анықтап, олар өмірдің жаңа шарттары бойынша өмір сүруге бейімделе бастайды. АИТВ жұқпасымен өмір сүріп жүрген адамдар медициналық көмек қажет болғанға дейін әлеуметтік психологиялық мәселелермен жиі соқтығысуына тура келеді. Осы мәселелердің шешілуіне аса қатты көңіл бөлу керек. АИТВ нәтижесі оң адамдардың эмоционалдық жай-күйлері физикалық жағына қарағанда көбірек көңіл бөлуді қажет етеді. АИТВ мен өмір сүру өте күрделі қиын жағдай – себебі ол аз күшті талап етпейді, сонымен бірге, жақындары мен білгір мамандардың тарапынан көмек пен қолдауды талап етеді. АИТВ жұқтырған адамдарда көп жағдайда ауыр қиын кезеңдер, күйзеліске түсу, қорқыныш, ұйқының бұзылуы, түнгі ұйқы кезіндегі шошынулар болады, адамда сенім жоғалып үмітсіздік пен шарасыздық басым болып, өлім жөнінде көп ойлана бастайды.

Осындай эмоционалдық дағдарыс жағдайлары денсаулығына күтіммен қарауға кедергі жасайды, көп жағдайларда шешімі жоқ қателерге ұрындырады. Дағдарыс кезеңінде адам бірден бірнеше мәселелермен бетпе-бет келгендіктен, одан шығар жол таппайды. Бұндай жағдайда ол өзінің көңілі нені талап етіп, қалайтынын да түсінбейді. АИТВ жұқпаланған уақытта дағдарысқа ұшырау қаупі бар бірнеше кезеңдер бар. «АИТВ жұқпасы бар» деген диагнозды алған кездегі бірінші сәтте өте қатты күйзеліске ұшырайды. Осыдан соң олар бұдан ары қарайғы өмірі қалай болатынын, өмірі қанша уақытқа созылады және бұған жақындары мен туыстары қалай қарайды деген сұрақтар туындайды. «Бұл диагнозға дұрыс қарау деген мүлдем болмайды. Көп адамдар ашуға бой алдырады, көңіл күйі төмендеп, өзі және жақындары үшін қорқыныш пен үрей және уайым басады. Кейбіреулері бірінші сәтте өз-өзіне қол жұмсау жөнінде ойлана бастайды. Ал басқа біреулер керісінше мүлдем бейжай қарайды. Ең алдыменен олар осы диагноздың растығына сенбей, күмәнмен қарайды.

Көптеген жағдайларда бұл АИТВ жұқпасына еш қатысы болмайды, дегенменде, АИТВ жұқтырған адам оны осы аурудың белгісі деп ойлайды. Осы уақытқа дейін адам тек АИТВ вирусының болғандығы жөнінде ғана білсе, енді ол үшін АИТВ көрнекті, ал клиникалық белгілер – диагноздың дәлелі деп санайды. АИТВ жұқпасы бар көптеген адамдар – жастар, олар дәрілік заттарды қабылдау реті жөнінде тәжірибесі жоқ. Кейбіреулерін вируспен ағзасының күресу қабілеттілігінің бар жоқ екендігіне күмәнмен қарап, үрейлене бастайды. Ал басқа біреулерін осы дәрілердің кері салдары бар ма деп те қауіптенеді. Ауру белгілерінің өзі адам үшін ауыр сынақ болып табылады. Көптеген АИТВ жұқтырған адамдар олардың өмірінің аурумен және дәрімен байланысты болатындығына сенгілері келмейді, ал медициналық көмекке жиі жүгіну ақырында жұмысты тастауға немесе оқуды тоқтатуға мәжбүрлейді. АИТВ жұқтырған таныс адамының қатты ауруы немесе өлімі болғандығын естіген кезде қатты күйзеліске түседі, оларды қорқыныш пен үрей басады. Өзінің ажалының жақын қалғандығын сезінгеннен соң, эмоционалдық күйзеліске ұшырайды.

АИТВ мен жұқпаланған психикаға қатты әсер етеді және АИТВ жұқпаланған адамдардың психологиясын өзгертеді, сондықтан да, АИТВ жұқпаланғандарға әлеуметтік-психологиялық көмек мынадай міндеттерді шешуі қажет:

- Эпидемияның алдын алу
- Кері әлеуметтік-психологиялы салдардың (аутоагрессивті мінез-құлықтың пайда болуы, суицидтік жа дайлар) алдын алу;
- АИТВ жұқпаланған адамдарды құқығын қорғау және әлеуметтік тұ ғыдан қолдау көрсету.

АИТВ жұқпаланған адамдар әлеуметтік-психологиялық көмек мы на бағыттарда көрсетілуі қажет:

- Ақпараттық (ауқымды елді мек тұрғындары үшін);
- Ғылыми-ағартушылық және бі деңгейінде (педагогтар, психологт әлеуметтік қызметкерлер, денсаул сақтау саласының қызметкерлері, і істер органдарының қызметкерлері үші
- Тікелей психологиялық кө және қолдау көрсету, сонымен ге сырттай «сенім телефоны» арқ психологиялық кеңестер беру, қол топтарын ұйымдастыру және шараларын атқару;

- АИТВ жұқпаланған адамдарды бейімдеу бойынша, сонымен бірге әлеуметтік көмекті көрсету бойынша шаралар жүргізу;

Әлеуметтік-психологиялық толыққанды көмекті жүзеге асыру үшін қажет:

- АИТВ жұқпаланғандар үшін тәулік бойы «сенім телефоны» жұмыс жасау қажет. Бұл АИТВ жұқпаланған адамдарға психологиялық тұрғыдан көмек береді, оларды арнайы мамандардың көмегіне жүгінуге септігін тигізеді. Ал психологтар телефонмен кеңес беру үшін алдын ала және қосымша даярлықтан өтеді, ақпаратты тіркеп, ақпараттық-психологиялық көмек пен қолдау көрсетуге тырысады.
- АИТВ жұқпаланған науқастарды тікелей қабылдайтын бөлмелерді ашу қажет, бұл бөлмеде жеке және топ түрінде психологиялық кеңестерді жүргізеді.
- АИТВ жұқпаланған тұлғаларға әлеуметтік бағытта көмек көрсету, яғни оларға материалдық тұрғыдан, жұмысқа орналасуға көмектесу, кәсіпке бағыттау және білім алуға, заңдық тұрғыдан көмек көрсету; сонымен бірге шағын әлеуметтік қарым-қатынастарды қалыптастыру және дамыту мақсатында жағдайларды туғызу;
- Жарнамалық-ақпараттық шараларды атқару – бұқаралық ақпарат құралдары мен сенім телефондарының жұмыстарын жарнамалау, сонымен бірге психологиялық көмек беру бөлмелерінің бар екендігін жарнамалау, АИТВ жұқпаланған науқастардың құқығына адамгершілікпен қарауға шақыру болып табылады.

Міне осындай әлеуметтік психологиялық іс-шараларды атқарсақ, АИТВ жұқпаланған тұлғалар өзін қоғамдық ортадан бөлектенбей, қалыпты өмір сүруге, ең бастысы психологиялық күйзеліске ұшырамай қалыпты өмір сүре алады.

Әдебиеттер

1. ВИЧ и психическое здоровье / Под ред. Н.А. Белякова и В.В. Рассохина // Медицинский тематический архив. – СПб.: Балт. мед. образ, центр, 2013. – 142 с.
2. ВИЧ медико-социальная помощь: Руководство для специалистов / Под ред. Н.А. Белякова, А.Г. Рахмановой. – СПб.: Балтийский медицинский образовательный центр, 2011. – 356 с.
3. Виноградова Т.Н. // Медико-биологические и социально-психологические проблемы безопасности в чрезвычайных ситуациях. – 2009. – № 5. – С. 38-41.